

Sempozyum Değerlendirmesi I.Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Sempozyumu, 19-21 Ekim 2018 Kuşadası*

Kemal Ramazan Haykiran**

krhaykiran@gmail.com

Kuşadası'nda 19-21 Ekim 2018 tarihinde Adnan Menderes Üniversitesi ve Kuşadası Kültürel ve Tarihi Mirası Koruma Derneği işbirliğiyle gerçekleştirilen "I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi" Kuşadası Güvercinada Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kongre Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir.

Kongre, 19 Ekim Cuma günü sabahında açılış konuşmalarıyla başlamıştır. Kongre'nin düzenleme kurulu üyelerinden Kuşadası Kültürel ve Tarihi Mirası Koruma Derneği Başkanı Mahmut Ökçesiz, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Metin Ekiçi; Adnan Menderes Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Kemal Ramazan Haykiran; Aydın İl Kültür Müdürlüğü adına İl Kültür Müdür Yardımcısı Murat Yılmaz ve Aydın Valiliği adına Vali

Yardımcısı Ömer Faruk Günay'ın konuşmalarını yapmışlardır.

Açılış konuşmalarının ardından Kültür ve Turizm Bakanlığı Ebru Sanatçısı Ebru Çamkıran tarafından hazırlanan ve Türk-İslam mezar taşlarının stilize edildiği Çini Sergisi açılmıştır. Serginin ardından Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Öğretim Görevlilerinden Hande Devrim Küçükebe'nin solistliğinde "Türk Dünyasından Esintiler" adlı Kırım'dan-Kosova'ya kadar ezgilerin seslendirildiği bir konser icra edilmiştir.

Kongre'nin açılış oturumu Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Fikret Türkmen'in "Azerbaycan'da At Figürlü Mezar Taşları" ve Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Necmi Ülker'in "Balıkesir Kitabeleri ve Tarihi Önemi" başlıklı bildirilerinin sunulmasıyla gerçekleşmiştir.

Prof. Dr. Necmi Ülker'in oturum başkanlığını gerçekleştirdiği ikinci oturum öğleden sonra başlamıştır. Bu oturumda Prof. Dr. Metin Ekiçi (EÜ) "Mangışlak-Kazakistan Bölgesi Ata Mekânları ve Mezarları"; Dr. Öğr. Üyesi İlker Mümin Çağlar ve HasancanEralaca (CBÜ) "İskan ve Göç Araştırmalarında Yardımcı Kaynak Olarak Mezar Taşları/Çoban İsa ve Karın"; Prof. Dr. Ali Boran (SÜ) "Halep Mevlevihane Haziresindeki Mezar Taşları" ve Turgutlu Kent Müzesi Bilim Uzmanı Mehmet Gökyayla "Bir Batı Anadolu Kasabasında Yok Olan Mezarlıklar ve Kurtarılabilen Mezar Taşları/Turgutlu Örneği" başlıklı bildiriler yer almıştır.

Üçüncü oturumda Prof. Dr. Fikret Türkmen'in başkanlığında Arş. Gör. Razan

* Bu Çalışma Adnan Menderes Üniversitesi BAP FEF-18027 Geleneksel Türk --İslam Mezar Taşları 1. Uluslararası Sempozyumu başlıklı projesi kapsamında üretilmiştir.

** Dr. Öğr.Üyesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, e-posta: krhaykiran@gmail.com

Aykaç (SÜ) “Akşehir Nasreddin Hoca Mezarlığı’ndaki Bir Grup Osmanlı Dönemi Mezar Taşları”; Dr. Öğr. Üyesi Emine Güzel (İÜ) “Osmanlı Mezar Taşlarında Selvi Motifi”; Arş. Gör. Mükerrerem Kürüm (ADÜ) “Alihanoğlu İsmail Türbesi ile Haziresindeki Mezar Taşları ve Koruma Önerileri” ve Dr. Eşref Sadun Taha Oruç (Kerkük) “Altunköprü Mezarları” konulu bildirimlerini sunmuşlardır.

Oturum başkanlığını Doç. Dr. Aynur Celilova’nın yaptığı dördüncü oturumda Mustafa Kuzucuk (MEB) “Mezar Taşlarından Medeniyete Giden İzler (Manisa Akhisar Reşarbey Mezarlığı Örneği)”; Dr. Öğr. Üyesi Kemal Ramazan Haykıran (ADÜ) “Aydınoğulları Beyliği Hanedan Türbe ve Hazireleri”; Doç. Dr. Muvaffak Duranlı (EÜ) “Saha Türklerinde Şaman Mezarları ve Bu Mezarlarla Bağlantılı Anlatılar” ve Larisa Chadamba (Tuva) “Sites of the ancient Turkic epoch in Tuva (ritual constructions and petroglyphs)” başlıklı bildirimleri yer almıştır.

Prof. Dr. Metin Ekici’nin başkanlığını yaptığı beşinci oturumda Doç. Dr. Aynur Celilova (Azerbaycan) “Azerbaycan Mezar Yapılarında Avcılık Sembolleri”; Dr. Öğr. Üyesi Ertan Daş (EÜ) “Mezar Taşlarında Svastika ve Çarkıfelek Sembolleri”; Dr. Öğr. Üyesi Elvin Yıldırım (İAÜ) “Tunç Çağı Andronovo Mezarları ile Türkler Arasındaki İlişkiler” ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Başaran (ADÜ) “Tire Kızılca Avlu Köyü Mezar Taşları” konulu bildirimlerini sunmuşlardır.

Prof. Dr. Bibiayşa Nurdauletova’nın başkanlığını yaptığı, günün altıncı ve son oturumunda Doç. Dr. Kuanyshbek Kenzhalin (Kazakistan) “Beket Ata Mezar Cami”; Musa Öncel-Hasan Karakaya (Edirne Müzesi) “Edirne Müzesindeki Mezar Taşları Düzenlenmesi ve Teşhiri”; Yüksek Lisans Öğrencisi

Merve Bekar (UÜ) “Bursa Mezarlıklarındaki Meyve Motifli Mezar Taşları” ve Dr. Gonca Kuzay Demir (CBÜ) “Anadolu Sahası Halk Şiiri Geleneğinde ‘Mezar’” başlıklı bildirimleri yer almıştır.

Kongre’nin ikinci günü olan 20 Ekim tarihinin ilk, kongrenin altıncı oturumu Prof. Dr. Kadir Pektaş başkanlığında başlamıştır. Bu oturumda Prof. Dr. Danuta Chmielowska (Polonya) “Polonya Tatarlarının Gelenekleri ve Dini Hayatının Sembolü Tatar Mezar Taşları”; Arş. Gör. Abdulhalim Varol (BRT) “Kuşadası Adalızade Mezarlığı Mimari Tasvirli Osmanlı Mezar Taşları”; Prof. Dr. Ali Duymaz (BAÜN) “Mezar Taşlarında Birleşen Aile: Giridizade Mehmet Paşa ve Ailesi” ve İhsan İlze (İBB Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü) “İstanbul Sınırları İçerisinde Bulunan Korunması Gerekli Türbe, Hazire, Mezarlık ve Kabir Yerleri ile İlgili Envanter Çalışması” konulu bildirimlerini sunmuşlardır.

Kongre’nin yedinci oturumu Doç. Dr. Hacer Sibel Özdemir’in başkanlığında Dr. Öğr. Üyesi Azize Aktaş Yasa (AİBÜ)-Dr. Öğr. Üyesi Turgay Yazar (OMÜ) “Bolu Göynük Mezar Taşları”; Doç. Dr. Abdullah Temizkan-Doktora Öğrencisi Didem Çatalkılıç (EÜ) “Uzunyayla ve Sivas Yöresindeki Kafkasya Kökenlilerin Cenaze Adetleri ve Mezarlıkları Üzerine Bir Araştırma”; Yüksek Lisans Öğrencisi Münevver Gürevin (UÜ) “Bursa Tarihi Mezarlıkları ve Hazirelerindeki Ketebeli Mezar Taşları” ve Öğr. Gör. Dr. Neval Konuk (MÜ) “Midilli’de Osmanlı Mezar Taşları” başlıklı bildirimleri bulunmaktadır.

Doç. Dr. Kemal İbrahimzade’nin başkanlığını yaptığı sekizinci oturumda Doç. Dr. Hicabi Gülgen (UÜ) “Bursa’da Erken Devir Osmanlı Mezar Taşları”; Doç. Dr. Süleyman Berk (YÜ) “Osmanlı Mezar Taşı Kitabelerindeki

Başlıklar ve Anlamları"; Prof. Dr. Turgut Tok (PAÜ) "*Denizli Tavas Yöresi Mezar Taşları ve Taşlardaki Tamgalar*" ve Doktora Öğrencisi Emilia Temizkan (EÜ) "*Polonya, Litvanya ve Belarus Tatarlarında Ölü Yemeği Geleneği*" konulu bildirimlerini sunmuşlardır.

Dokuzuncu oturumda Doç. Dr. Kürşat Yıldırım'ın başkanlığında Dr. Öğr. Üyesi Bedri Mermutlu (İTİCÜ) "*Somut Kültür Varlıkları Olarak Mezar Taşlarının Tahribatı Sorunu ve Çözüm Önerileri*"; Dr. Öğr. Üyesi Canan Hanoğlu (GOÜ)-Dr. Öğr. Üyesi Hasan Akdağ (UÜ) "*Erzurum Esat Paşa Cami Haziresi Mezar Taşları*"; Doç. Dr. Engin Jable-Doç. Dr. Nuran Malta Muhaxheri-Dr. Öğr. Üyesi Elsev Brina (Kosova) "*Kosova Prizren Şeyh Ali Efendi Tekesi Mezar Kitabeleri*" ve Doç. Dr. Mehmet Temizkan (EÜ) "*Anadolu ve Balkan Sahası Mezar Kitabelerindeki Temenni İfadeleri Üzerine Bir Değerlendirme*" başlıklı bildirimleri bulunmaktadır.

Doç. Dr. Muvaffak Duranlı'nın başkanlığındaki onuncu oturumda Öğr. Gör. Ersan Perçem (SÜ) "*Fatih Devri Mezar Taşları Tezyinat Analizi*"; Dr. Fidan Uğur Çerikan (MEB) "*Anadolu'da Balballar, Balballar Hakkındaki İnançlar ve Uygulamalar, Denizli Çivril Özdemirci Kasabası Örneği*", Doç. Dr. Kemal İbrahimzade (GOÜ) "*Yabancı Ressamların Gözüyle Müslüman Mezarlıkları ve Mezar Taşları Tasvirleri*" ve Dr. Öğr. Üyesi Rüshan Bubur (EÜ)-Arş. Gör. Mücella Özkan (SÜ) "*Madekonya Osmanlı Dönemi Erkek Mezar Taşları Fes Başlıkları Tipolojisi*" konulu bildirimlerini sunmuşlardır.

On birinci oturum Dr. Öğr. Üyesi Aziz Aktaş Yasa başkanlığında Doç. Dr. Kürşat Yıldırım (İÜ) "*Uygur Özert Bölgesi Kaya Resimleri ve Türk Mezar Taşları*"; Doç. Dr. Şolpan Saparbaykızı (Kazakistan) "*İslami Eğitim-*

de Mangıstaw Cami-Medreselerinin Yeri"; Memedullah Useinov (Kırım) "*Kırım Mezar Taşları*" ve Müze Araştırmacısı ve Yüksek Lisans Öğrencisi Sevcan Karapıçak-Doç. Dr. Mustafa Çetinaslan (SÜ) "*Akşehir Taş Eserleri Müzesindeki Türk Dönemi Mezar Taşlarında Restorasyon Uygulamaları*" başlıklı bildirimler bulunmaktadır.

Kongre'nin on ikinci ve son oturumunun başkanlığını Prof. Dr. Danuta Chamiełowska yapmıştır. Bu oturumda Prof. Dr. Bibayşa Nurdauletova (Kazakistan) "*Mangıstaw Yer Altı Camileri-Manevi İlimin Kutsal Mekânları*"; Müze Araştırmacısı Serap Sınmaz Kılınç (Ayasofya Müzesi Müdürlüğü) "*Üsküdar Kaptan Paşa Cami Haziresi*"; Dr. Öğr. Üyesi Sevinç Eren-Öğr. Gör. Sena Yavuz-Öğr. Gör. Elif Şengül (ODÜ) "*19. Yüzyıl Geç Dönem Osmanlı Mezar Taşlarının Sakarya ve Trabzon Örnekleriyle İncelenmesi, Trabzon (Küçük İmaret Mezarlığı), Sakarya (Umur Bey Köyü Mezarlığı)*"; Yüksek Lisans Öğrencisi Sedat Alpsoy (YYÜ) "*Adakemi Dışında Mezar Taşları ile İlgili Çalışmalar ve Nidayi Sevim Örneği*" ve Yusuf Yıldırım (MEB) "*Karaman Altıgen Prizmal Kümbet Modelli Mezar Taşları*" konulu bildirimlerini sunmuşlardır.

Bildirilerin sunumlarının tamamlanmasını ardından Prof. Dr. Fikret Türkmen, Prof. Dr. Metin Ekici, Prof. Dr. Ali Duymaz, Prof. Dr. Danuta Chmielowska ve Mahmut Ökçesiz kongrenin genel bir değerlendirmesini yapmışlar ve özetle toplantının son derece başarılı geçtiği ve yararlı olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Kongre'nin üçüncü günü ise katılımcılar için bir kültür gezisi düzenlenmiştir.

Kongre ile birlikte Kuşadası'na yurt içi ve yurt dışından kalabalık sayılabilecek bir akademisyen ve araştırmacı grubu gelmiş ve

kongre vesilesiyle oldukça kalabalık bir gruba seslenmiştir. Kongre’de 51 araştırma, inceleme ve değerlendirmelerin sonuçlarını yansıtan bildiriler sunulmuştur. Bildiri sunan akademisyen ve araştırmacıların bağlı oldukları kurumlara bakıldığında, kongrenin ne kadar geniş bir alana yayıldığı görülmektedir. Kongre’ye; Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ordu Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencileri, Kent Müzeleri, Kültür Müdürlüklerinde görev yapan uzmanlar ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı kurumlarda çalışan yerel tarih araştırmacısı öğretmenlerin yanı sıra Azerbaycan, Irak, Kazakistan, Kırım, Kosova, Polonya ve Tuva’dan pek çok akademisyen bildirileriyle katılmışlardır.

Üç güne yayılan kongre başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiş ve amacına ulaşmıştır. Şüphesiz ki, bu ve bunun gibi bilimsel toplantıların sonrasında bildirilerin kitaplaştırılacak olması, ilerleyen zamanlarda mezar taşları üzerine yapılacak araştırmalar için derli toplu ve önemli bir kaynak olacaktır. Ayrıca bu kongre, ileriki yıllarda tekrarlanması planlanmakla birlikte yapılacak çalışmaların ve toplantıların tetikleyicilerinden birisi olması umulmaktadır.